

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **JUDr. L. A.**, bývajúceho v S., proti žalovaným **1/ Ing. J. M.**, bývajúcemu v B., a **2/ Ing. A. M.**, bývajúcej v N., zastúpenými JUDr. L. H., advokátom v N., **o zaplataenie 2 921,06 € (88 000,-- Sk) s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp.zn. 14 C 16/00, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 28. februára 2008 sp.zn. 6 Co 177/06 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 28. februára 2008 sp.zn. 6 Co 177/06 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobca žalobou podanou na Okresný súd Bratislava V 27. septembra 1999 žiadal uložiť žalovaným povinnosť zaplatiť mu 44 000,-- Sk s príslušenstvom, ktorá suma predstavuje vyjadrenie finančnej protihodnoty za to, že žalovaní ako podieloví spoluvlastníci užívali za obdobie od 1. októbra 1996 do 31. decembra 1996 aj podiel na spoločnej veci patriaci žalobcovi.

Okresný súd Bratislava V rozsudkom z 19. novembra 2002 č.k. 14 C 16/00-44 žalobu o zaplataenie 44 000,-- Sk zamietol a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovaným náhradu trov konania 3 750,-- Sk k rukám ich právneho zástupcu. Užívanie podielu žalobcu (spoluvlastník v X.) bez toho, aby dostal za to adekvátnu odmenu, považoval za bezdôvodné obohatenie a vznik povinnosti tomu, kto sa obohatil, získaný prospech oprávnenému vydať. Keďže žalovaní vzniesli námietku premlčania, súd sa touto námietkou zaoberal a dospel k záveru, že nárok žalobcu sa podľa § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka premlčal.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave prejednal vyššie označenú právnu vec súdu prvého stupňa vedenú na odvolacom súde pod sp.zn. 6 Co 80/03 a spojil (§ 112 O.s.p.) ju s vecou vedenou na tomto súde pod sp.zn. 6 Co 124/03, v ktorom konaní odvolací súd posudzoval odvolanie žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Bratislava V z 19. novembra 2002 č.k. 14 C 202/01-151, ktorým tento rozhodol o nároku žalobcu vo výške 44 000,-- Sk uplatneného žalobou z 30. júna 1997 tak, že žalobu zamietol z tých istých právnych dôvodov (premlčanie nároku žalobcu za obdobie od 1. júla 1994 do 30. septembra 1994) s tým, že vec ďalej viedol Krajský súd v Bratislave pod sp.zn. 6 Co 80/03. Odvolací súd uznesením z 27. novembra 2003 sp.zn. 6 Co 80/03 obidva rozsudky súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Mal za to, že súd prvého stupňa nesprávne právne vec posúdil. Podľa jeho názoru žalobcom označená nehnuteľnosť podlieha režimu podielového spoluvlastníctva v súlade s ustanovením § 136 ods. 1 Občianskeho zákonníka a preto spoluvlastník, ktorý nemôže predmet svojho spoluvlastníctva užívať, má právo na ekvivalentnú peňažnú náhradu za toto užívanie. Pri rozhodovaní vychádzal zo zistenej skutočnosti, t.j. že medzi účastníkmi došlo k dohode o užívaní spornej nehnuteľnosti avšak nedošlo k dohode týkajúcej sa finančnej náhrady za užívanie tejto nehnuteľnosti. Pri takto posudzovaných právnych vzťahoch potom platí všeobecná premlčacia lehota podľa § 101 Občianskeho zákonníka, t.j. trojročná a preto podľa názoru odvolacieho súdu v oboch uvedených veciach žaloba bola zrejme podaná včas.

Súd prvého stupňa riadiac sa právnym názorom odvolacieho súdu (§ 226 O.s.p.) rozsudkom z 31. januára 2006 č.k. 14 C 16/00-110 rozhodol tak, že žalovaných zaviazal zaplatiť žalobcovi spoločne a nerozdielne 44 000,-- Sk v lehote troch dní od právoplatnosti rozsudku, vo zvyšku súd žalobu zamietol a žiadnemu účastníkovi nepriznal právo na náhradu trov konania. Pri rozhodovaní vychádzal zo zistenia, že účastníci konania sú podielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností zapísaných na LV pre kat. úz. Š. č. X. ako parc. č. X. - zastavaná plocha o výmere X. m², parc. č. X. – pozemok o výmere X. m² s tým, že spoluvlastnícky podiel žalobcu je X. v pomere k celku, žalovaných 1/, 2/ X. v pomere k celku a žalovanej 2/ X. v pomere k celku. Predmetnú nehnuteľnosť – H. užívajú celú žalovaní 1/, 2/ so súhlasom žalobcu. Žalobca je takto vylúčený z možnosti predmet spoluvlastníctva užívať v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu, t.j. v rozsahu X.-ce z celkovej výmery X. m² a preto má voči žalovaným právo na ekvivalentnú peňažnú náhradu. Pri jej výpočte súd prvého stupňa vychádzal zo Všeobecne záväzného nariadenia Mestského zastupiteľstva v Š. z 25. júna 1993 o cenovej regulácii nájomného z nebytových

priestorov na území mesta Š.. Podľa čl. 2 ods. 1 tohto nariadenia základné nájomné z nebytových priestorov sa dojednáva v rámci maximálnej výšky vypočítanej z ročnej sadzby 250,-- Sk na m². Za žalované obdobie od 1. októbra 1996 do 31. decembra 1996 má žalobca nárok na sumu 22 000,-- Sk ($704 \text{ m}^2 \times 250,-- \text{ Sk} = 176 : 12 = 14\,666 \times 3 = 44 : 2 = 22,-- \text{ Sk}$). Na rovnakú sumu 22 000,-- Sk vznikol žalobcovi nárok za žalované obdobie od 1. júla 1994 do 30. septembra 1994. Z týchto dôvodov súd prvého stupňa s poukazom na § 137 ods. 1 Občianskeho zákonníka uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobcovi 44 000,-- Sk a vo zvyšku žalobu zamietol. V časti úrokov z omeškania súd prvého stupňa žalobu zamietol s odôvodnením, že žalovaní sa nemohli dostať do omeškania so zaplatením dlhu, pretože výška náhrady za užívanie nehnuteľností bola stanovená až v konaní, vrátane zročnosti tohto dlhu. O trovách konania súd prvého stupňa rozhodol podľa § 142 ods. 2 O.s.p.

Na odvolanie žalobcu proti rozsudku súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým bola žaloba zamietnutá v časti úrokov z omeškania a proti výroku o trovách konania a na odvolanie žalovaných proti vyhovujúcemu výroku Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 28. februára 2008 sp.zn. 6 Co 177/06 rozhodol tak, že rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou bolo žalobe vyhovené, zmenil tak, že žalobu zamietol, v časti, ktorou bola žaloba zamietnutá pokiaľ ide o úroky z omeškania napadnutý rozsudok potvrdil a žalovaným nepriznal náhradu trov konania. V dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal na to, že podielovému spoluvlastníkovi, ktorý užíva spoločnú vec nad rámec svojho spoluvlastníckeho podielu vzniká bezdôvodné obohatenie, za ktoré musí ostatným spoluvlastníkom poskytnúť peňažnú náhradu ako ekonomickú protihodnotu toho, čo nemôže byť vrátené. V prejednávanej veci sa žalobca proti žalovaným domáha náhrady za užívanie nehnuteľností nad rozsah ich spoluvlastníckeho podielu. Preto treba vec po právnej stránke podľa názoru odvolacieho súdu posúdiť ako nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka. Tento nárok žalobcu sa premlčuje v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe, ktorá začala plynúť dňom, keď sa žalobca dozvedel, že došlo k bezdôvodnému obohateniu, a že to boli žalovaní, ktorí sa na jeho úkor bezdôvodne obohatili (§ 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Náhrada za užívanie nehnuteľností žalovanými nad rozsah ich spoluvlastníckeho podielu sa premlčuje samostatne za každý mesiac, keďže sa nejedná o opakujúce sa plnenie (k vzniku nároku je potrebné, aby každý mesiac pristúpila skutočnosť, ktorou je užívanie nehnuteľnosti žalovanými). Žalobca sa dozvedel o tom, že žalovaní sa na jeho úkor v mesiaci júl 1994 bezdôvodne obohatili, najneskôr 1. augusta 1994, kedy začala plynúť dvojročná

subjektívna a premlčacia doba na uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia za mesiac júl 1994 a táto uplynula dňom 1. augusta 1996. Obdobne pokiaľ ide o mesiac august 1994 dvojročná subjektívna premlčacia doba začala plynúť 1. septembra 1994 a uplynula 1. septembra 1996. Dvojročná subjektívna premlčacia doba na uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného užívaním nehnuteľností za mesiac september 1994 začala plynúť 1. októbra 1994 a uplynula 1. októbra 1996. Žalobca podal žalobu na súd prvého stupňa 30. júna 1997, teda oneskorene po uplynutí dvojročnej subjektívnej premlčacej doby. Keďže žalovaní sa premlčania dovolali v podaní z 24. januára 2001 (č.l. 101 spisu sp.zn. 14 C 202/01) nebolo možné premlčané právo žalobcovi priznať. Nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľností žalovanými za obdobie od 1. októbra 1996 do 31. decembra 1996 žalobca uplatnil na súde prvého stupňa 27. septembra 1999, dvojročná subjektívna premlčacia doba na uplatnenie tohto nároku za mesiac október 1996 začala plynúť 1. novembra 1996 a uplynula dňom 1. novembra 1998. Obdobne táto premlčacia doba v prípade nároku za mesiac november 1996 začala plynúť 1. decembra 1996 a uplynula 1. decembra 1998. Napokon dvojročná subjektívna premlčacia doba v prípade nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia za mesiac december 1996 začala plynúť 1. januára 1997 a uplynula 1. januára 1999. Z toho je zrejmé, že žalobca podal žalobu na súd prvého stupňa oneskorene, po uplynutí dvojročnej subjektívnej premlčacej doby. Keďže žalovaní sa premlčania dovolali, nebolo možné premlčané právo žalobcovi priznať (§ 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Z týchto dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou bola žalovaným uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi 44 000,-- Sk zmenil podľa § 220 O.s.p. tak, že žalobu v tejto časti zamietol. V časti, ktorou bola žaloba zamietnutá pokiaľ ide o úroky z omeškania, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil podľa § 219 O.s.p., keďže premlčanie nároku vylučuje, aby žalobcovi vznikol nárok na úroky z omeškania. Výrok napadnutého rozsudku, ktorým súd prvého stupňa žalobu zamietol v časti prevyšujúcej 44 000,-- Sk nebol napadnutý odvolaním a preto nadobudol právoplatnosť. O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 150 v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a ich náhradu úspešným žalovaným nepriznal. Dôvody hodné osobitného zreteľa umožňujúce použitie § 150 O.s.p. pri rozhodovaní o trovách konania odvolací súd videl v tom, že žaloba bola zamietnutá iba z dôvodu premlčania nároku.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal včas dovolanie žalobca. Uviedol, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, ním uplatnený nárok na poskytnutie náhrady za užívanie spoluvlastníckeho podielu nepochybne vyplýva z podielového spoluvlastníctva

účastníkov spoločnej nehnuteľnosti. Jeho nárok nemožno preto právne kvalifikovať ako nárok z bezdôvodného obohatenia. V tejto súvislosti poukázal na stanovisko Najvyššieho súdu SR a to občianskoprávneho kolégia prijatého na zasadnutí dňa 8. marca 1973 sp.zn. Cpj 8/72, ktoré bolo uverejnené v Zbierke rozhodnutí č. 54/1973. Trval na tom, že medzi ním a žalovanými došlo k dohode o užívaní nehnuteľností a o finančnom vysporiadaní. Navrhol preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalovaní sa k dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal účastník konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania, preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné.

Odvolací súd založil svoje rozhodnutie (na rozdiel od súdu prvého stupňa) na právnom názore (keď už v predchádzajúcom svojom rozhodnutí konštatoval, že medzi účastníkmi nedošlo k dohode týkajúcej sa finančnej náhrady), že náhradu vo forme peňažného plnenia uplatnenú podielovým spoluvlastníkom za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu, treba považovať za nárok z bezdôvodného obohatenia a pre jeho premlčanie platí v zmysle § 107 ods. 1 OZ dvojročná subjektívna premlčacia doba.

Žalobca v dovolaní namietal nesprávnosť tohto právneho názoru odvolacieho súdu, lebo ním uplatnený nárok vyplýva z podielového spoluvlastníctva účastníkov k spoločnej veci, t.j. zo zákonných ustanovení upravujúcich toto spoluvlastníctvo (v takomto prípade sa právo premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe v zmysle § 101 OZ).

Z uvedeného je zrejmé, že z hľadiska premlčania uplatneného práva je v posudzovanej veci určujúca správna právna kvalifikácia žalovaného nároku. Bolo preto potrebné riešiť otázku, či právo spoluvlastníka na náhradu za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckeho podielu v prípade, ak nedošlo k dohode o náhrade za jej užívanie, je nárokom vyplývajúcim priamo zo zákona (§ 137 ods. 1 OZ) alebo ide o nárok z bezdôvodného obohatenia (§ 451 a nasl. OZ).

Podľa § 123 OZ vlastník je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, používať jeho plody a úžitky a nakladať s ním.

Podľa § 136 ods. 1 OZ vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov.

Podľa § 137 ods. 1 OZ podiel vyjadruje mieru, akou sa spoluvlastníci podieľajú na právach a povinnostiach vyplývajúcich zo spoluvlastníctva k spoločnej veci.

Z vyššie citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že obsahom vlastníckeho (spoluvlastníckeho) práva, je okrem iného, aj oprávnenie vlastníka vec v medziach zákona užívať. Vec môže byť v spoluvlastníctve aj viacerých osôb, pričom spoluvlastnícky podiel vyjadruje mieru účasti spoluvlastníka na vzťahu k spoločnej veci. To znamená, že vyjadruje aj mieru účasti, pokiaľ ide o užívanie spoločnej veci. Každý zo spoluvlastníkov je v zmysle § 137 ods. 1 OZ oprávnený spoločnú vec užívať v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. V prípade, že spoluvlastníkovi nie je zabezpečené užívanie spoločnej veci v rozsahu jeho spoluvlastníckeho podielu, má právo na poskytnutie tomu zodpovedajúcej náhrady vo forme peňažného plnenia. Tomuto právu potom korešponduje povinnosť spoluvlastníka, ktorý vec užíva, takéto plnenie spoluvlastníkovi vylúčenému z užívania spoločnej veci poskytnúť. Treba zdôrazniť, že aj keď medzi podielovými spoluvlastníkmi nedôjde k dohode o užívaní spoločnej veci a jeden alebo viacerí z nich ju užívajú, nie je možné dospieť k záveru, že vec je užívaná bez právneho dôvodu (o to viac takýto záver neprichádza do úvahy, ak sa spoluvlastníci na spôsobe užívania dohodli). Právnym dôvodom na užívanie veci je aj v takomto prípade ich spoluvlastnícke právo. Spoluvlastnícky podiel vyjadrujúci mieru účasti spoluvlastníka na právach a povinnostiach k spoločnej veci nie je totiž podiel na veci reálne vymedzený, ale je len podielom ideálnym. V rámci neho nie je možné preto oddeliť, čo je výlučne podiel jedného spoluvlastníka a čo je výlučne podiel druhého spoluvlastníka, resp. podiely ostatných spoluvlastníkov.

Z vyššie uvedeného možno vyvodiť, že ak sa podielový spoluvlastník domáha náhrady vo forme peňažného plnenia voči druhému spoluvlastníkovi za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu, ide o právny vzťah z podielového spoluvlastníctva osobitne v Občianskom zákonníku upravený. V prípade, že sa spoluvlastníci o spôsobe užívania spoločnej veci, prípadne o jej náhrade nedohodnú, ide o nárok, ktorý vyplýva z ustanovenia § 137 ods. 1 OZ v spojení s § 123 OZ. Toto právo je nepochybne

majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje v trojročnej všeobecnej premlčacej dobe podľa § 101 OZ. Uvedený nárok nemožno právne kvalifikovať ako nárok z bezdôvodného obohatenia. Ustanovenia o bezdôvodnom obohatení majú len podpornú povahu a ich použitie nemožno preto rozširovať na práva, ktoré sa opierajú o osobitné zákonné ustanovenia. Napokon, v prípade práva podielového spoluvlastníka na náhradu za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu zodpovedajúcom jeho spoluvlastníckeho podielu, nie je splnená ani jedna zo skutkových podstát vzniku bezdôvodného obohatenia. Nejde totiž o to ani vtedy, ak spoluvlastník vec v celosti užíva bez dohody s ostatnými spoluvlastníkmi, o užívanie veci bez právneho dôvodu a teda o majetkový prospech získaný bez právneho dôvodu, ani o majetkový prospech získaný plnením z neplatného právneho úkonu, plnením z právneho dôvodu, ktorý dodatočne odpadol, prípadne získaný z nestatočných zdrojov (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu SR z 30. mája 2000 sp.zn. 2 Cdo 141/99).

V posudzovanej veci je nesporné, že účastníci v rozhodujúcom čase boli podielovými spoluvlastníkmi dotknutých nehnuteľností, že nehnuteľnosti užívali v celosti žalovaní, resp. žalovaná 2/ a že žalobcovi náhradu vo forme peňažného plnenia neposkytli, keď sa nevedeli dohodnúť na jej výške. Žalobca sa bezpochyby domáhal peňažného plnenia voči žalovaným za to, že neužíva spoločnú vec v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu. Uplatnil teda právo, ktoré vyplýva z podielového spoluvlastníctva, a ktoré sa opiera o ustanovenie § 137 ods. 1 OZ. Toto právo má majetkovú povahu a premlčuje sa v trojročnej všeobecnej premlčacej dobe podľa § 101 OZ.

Ak odvolací súd dospel k inému právnomu názoru a nárok žalobcu posúdil ako nárok z bezdôvodného obohatenia, ktorý sa premlčuje v dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe v zmysle § 107 ods. 1 OZ, jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolateľ opodstatnene namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté vadou uvedenou v § 241 ods. 2 písm.c/ O.s.p. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok krajského súdu podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil v celom rozsahu, t.j. aj výrok potvrdzujúci týkajúci sa úroku z omeškania, ako výrok závislý (§ 242 ods. 2 písm.b/ O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie; právny názor dovolacieho súdu v tomto rozhodnutí vyslovený je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 veta tretia O.s.p.).

P o u ě n í e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. decembra 2009

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová